
**“BABAM ÖĞRETMENDİ“THE STORY BY LÜTFÜ SEYFULLAH TELLS THE
IMPORTANCE AND TEACHINGS OF THE GRANDFATHER IN THE FAMILY**

Mahmut Celik, PhD

Faculty of Philology, University “GoceDelchev” - Stip, Republic of Macedonia
mahmut.celik@ugd.edu.mk

Alirami Ibraimi, M.Sc

Institute Of National History - Skopje, Republic of Macedonia
aliramiibraimi@hotmail.com

Imer Yusufi, M.Sc

Institute of National History - Skopje, Republic of Macedonia
omer_molo7@hotmail.com

Abstract: In this study: it is stressed on the importance of the grandfather in the family by getting the main idea from the book “ BabamOgretmendi” by LutfuSeyfullah. The introduction part of the story starts with greetings in the family, respect to the elderly and its importance. In the body part it is mentioned the educational wishes of grandfather to the grandson. The concluding section discusses the teaching-learning success between grandfather and grandson

The story talks about the first real teachers between grandparents-grandchildren and in the eyes of the grandchildren, grandfathers are the most patient and most valuable teachers filling the gaps left by the parents against child.

Keywords:Lütfü Seyfullah, stories, family, child, grandfather

**LÜTFÜ SEYFULLAH’IN “BABAM ÖĞRETMENDİ“ ADLI HİKÂYESİNDE
AİLEDE DEDENİN ÖNEMİ VE ÖĞRETİCİLİĞİ**

Prof. Dr. Mahmut ÇELİK

Makedonya - İştıp “GotseDelçev” Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesi
mahmut.celik@ugd.edu.mk

Mr. Alirami İBRAİMİ

Makedonya - Üsküp“ MiilliTarihEnstitüsü”
aliramiibraimi@hotmail.com

Mr. Imer YUSUFI

Makedonya - Üsküp“ MiilliTarihEnstitüsü”
omer_molo7@hotmail.com

Özet: Bu çalışmada; Lütfü Seyfullah’ın “Babam Öğretmendi” hikâyesinden hareketle aile bireylerinde önemi üzerinde durulmuştur. Hikâyenin giriş bölümü, ailedeki selamlaşma ve önemi, evin büyüklerine karşı sevgi ve güzel davranışlarla başlar. Gelişme bölümünde ise dedenin torununa karşı eğitim sevgisi ve öğretmenlik vazifesi. Bölümün son kısmında ise dedenin ve torununun arasındaki öğretme-öğrenme başarısından bahsetmektedir.

Hikâye, dede-torun arasındaki ilk ve gerçek öğretmenden bahsetmektedir. Dedelerin torunların gözünde en şefkatli, en sabırlı ve en değerli öğretmen olduğunu; anna-babaların çocuğuna karşı kalan boşlukları dolduran, öğretici dedelerden bahsedilmektedir.

Anahtar kelimeler: Lütfü Seyfullah, hikâye, aile, çocuk, dede

1. GİRİŞ

İnsanın dünyaya gelmesiyle birlikte yaşamdaki temel amacı yarına kalmaktır. İnsanlar mümkün olduğu kadar uzun süre hayatta kalmak ister, bunun için kaliteli yaşamı önemser. Bundan dolayı çocukları , torunları değer verdiği kişiler yarına kalsın ister. Bu çabası ise kendisinden sonra gelenlere değerlerini bırakmak ister. Değerler aynı zamanda öğretilir ve öğrenilebilir olgulardır. Günümüzde eğitim alanında da değerler eğitimi önemsenmekte, değerlerin çocuklara nasıl aktarılacağı konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Çalışmalar yalnız

eğitim yönünden değil de sevgi, saygı, dürüstlük, paylaşma, hoşgörü, şiddetten kaçınma yönünden de ele alınmaktadır. Böye çalışmalar bazı hikâyelerde ele alınmaktadır.

Hikâyeler konuları itibariyle önem kazanmaktadır. Hikâye okuyucuyu eğitmek ve belli bir mesaj vermektir. İbret alınacak ders esas olarak amaçlanmıştır. Bazı hikâyelerde, genel olarak aile arası güzel ilişkiler örnek alınmıştır. Dedeler genel hatlarıyla çocuğun dünyasında güzellikler çağrıştıran, onun ruhunda güzele ve iyiye karşı olumlu davranışlar geliştiren, hayal dünyasını zenginleştirmiştir. Hikâyede duygu ve düşünceler başarılı bir şekilde işlenmiştir. Çocukların hayata bakışı, hadiseler karşısındaki tavır ve davranışı, kutsal değerleri, anne, çocuk sevgisi, aile dayanışması ele alınmıştır.

“Babam Öğretmendi” hikâyesinde dedelerin dede-torun, öğretmen-öğrenci ilişkisi canlı bir şekilde aktarılmaktadır. Bu ilişkiyi ise şu şekilde açıklamak mümkündür: Dedeler çocukların gözünde değerli bir kitap, okudukça okuyası, kulak verdikçe dinleyesi gelen kişilerdir. Çocuklarda kalan boşlukları dedelerin doldurması, özenle işlenmiş danteladır.

2. AİLE VE ÖNEMİ

“Aile en eski ve en önemli sosyal gruplardan biridir. Varlığı ve anlamı biyolojik nedenlerle dayanmaktadır.” (Тоновски, 2000, s.307). Aile, insanı insan yapan, insanı değerli kılan, insana kimlik kazandıran bir birlikteliktir. Bir çatı altında kalma, birlikte yaşama, bir ortamı paylaşma, yoklukta birbirine sarılma, zenginliği ise abartmama, her ortamda hayatı sürdürmektir.

“Aile, evlilik ve kan bağına dayanan, karı koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir. Karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluktur.” (Türkçe Sözlük, 1998, s.50)

Osmanlıca Türkçe Sözlük'te aile şu şekilde tanımlanmıştır: “bir kimsenin karısı, akraba, ev halkı, aynı gaye için çalışan kimselerin hepsi: matbuat ailesi.” (Develioğlu, 1996, s.20)

-Aile demek kaneviçede işlenen dantela demektir. Renklerin çokluğu veya azlığı o dantelanın eksik olduğu demektir.

-Ailedemek, bireylerinin bir arada mutlu olması demektir.

-Aile insanın hayatındaki en değerli, en önemli, en paha biçilmez bir unsurdur.

- Aile içinde her şeyin en iyisini barındıran kelime, içinde kendimizi en rahat, en huzurlu hissettiğimiz ortam.

- “Aile bireyleri çok özel bir gruptur, bireyleri arasındaki ilişki yaşam var olduğu sürece vardı ve var olacaktır.”(Rot, 1988).

-Aile toplumun temel yapısı, bütünü, en önemli unsurlarından biridir.

-Ailelerin bir arada yaşaması, birlik ve bütünlük oluşturması, bireylerin dolayısıyla toplumun da huzur içinde yaşaması demektir.“Böylece ana babaların ön yargıları çocuklara saplantı haline gelir birtakım korkuların yerleşmesine yol açar.”(Alendy, 1974, s.151).

-Aile meyve ağacına benzer; anne ağacın kökleri, baba gövdesi, nine ve dede dalları, çocuklar ise o ağacın meyveleridir. Meyvenin olgun olması tamamen köklerden gelen besinlere bağlıdır. Eğer kökten gelen besinler güzel, saf, duru ve temizse meyvelerin de o kadar güzel ve olgun olması beklenir. Yani herşeyin temele bağlı olduğunu görmekteyiz.

3. AİLEDE SEVGİ VE SAYGI

Aile bireyleri çocukların doğal gelişimi ve sosyaleşmesi için çaba göstermektedir. (Тоновски, 2000, s.309). Aile en sadık ve en önemli temeldir. Ailede sevginin olması ve saygının olması çok önemlidir. Evet, sevgi belki karın doyurmaz, fakat sevgi her şeyin üstesinden gelebilir. Ailede sevgi, açıklığı, susuzluğu, yorgunluğunu unutturur; aile fertlerini tok ve canlı tutar. Sevginin hâkim olduğu bir ortamında hoş sohbetler gerçekleşir ve tüm dertler unutulur. Çocuğunu seven biranne-baba çocuğuna güven verir. Aynı şekilde annesini, babasını, kardeşini seven bir çocuk da ailede kuvvetli bir bağ ve güven oluşturur. Yani sevgi ailenin temelini oluşturan bir kavramdır. Çocuklarına güvenen ve güvenilen bir ailede çocuklarının yetişmeleri için en çok sevgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Sevginin olmadığı bir ailede çocuğun korkak olması bir gerçektir. Kimseye güvenemeyen biri olarak yetişirken, ailesinde sevgi olan çocuk insanlara güvenecek ve kendini her ortamda belli edecektir. Ayrıca ailede sevgi, ailede huzuru ve mutluluğu da sağlar. Sevgi olmayan ailede bireyler çöküntüye girer, mutsuz olurlar. Bu da aile halkını derinden yaralamaktadır. Ama unutmamak gerek ki, sevgi en başta kişiyi mutlu, huzurlu, sıhhatli bir birey olmamızı sağlar. Sevginin en tesirli olacağı ortam ise elbette aile ortamıdır. Bireyin en çok bulunduğu ortamdır aile. En çok sevincini, kederini yaşadığı yerdir. Bu yüzden aile sevgisi, önce kişiyi mutlu eder. Ailede ki bireyleri seven, onlara güvenen bir insan her zaman mutlu ve huzurlu olacaktır. Arkadaşlık ne kadar da samimi olursa olsun unutulmamalı ki geçicidir, ama aile her zaman kalıcıdır. Aile her ne olursa olsun her zaman daimidir, kalıcıdır. Aile hiçbir zaman aile bireylerinden birini arkasından yaralamaz, hatta onlara siper ve kalkan olmaktadır.

Aile yapıları birbirinden farklıdır. Anne ve baba aile bireylerinin en önemli kişileridir. Dede ve nineler de ailede önemlidir, onlarsız bi rhaya tdüşünülemez, hatta onlarsız evin tadı tuzu olmaz. Çocuklarla birlikte ailelerin neşe kaynağıdır.

4. AİLEDE DEDENİN ÖNEMİ VE EVİN ÖĞRETMENİ

Dede, ailenin çınar ağacı, büyüğü, evin tecrübelisi. Dede ismi Türkçe Sözlükte şu şekilde tanımlanmıştır: “(evlat için) babanın veya ananın babası, büyük baba, büyük babadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri.” (Türkçe Sözlük, 1998, s.536)

Aile büyüklerinin şekilleri torunlarının sosyal, psikolojik ve kültürel gelişimde vazgeçilmez bir noktada bulunmaktadır. Çocuk gelişiminde anne-babaların mükemmel bir insan olmasına karşın dedeler her zaman kendi geleneklerini oluşturmaktadır. Yaşlıların torunlarıyla geçirdikleri kısacık hayat, onların kahramanları olmuştur. Bu küçük kahramanlar onların tecrübe bahçesi olmuştur. Bu küçük kahramanlar hata da yapsa onların gözünde her zaman kral ve kraliçe olarak kalmışlardır.

Çocuklar ne yaparsa yapsın dedeler onlar için sığınacak bir liman olmuş ve olmaya devam edeceklerdir. İşte bu büyük çınarlar çocukların sosyal, psikolojik ve kültürel yapısının gelişiminde çok büyük etkileri bulunmaktadır. Çocukların evdeki en iyi dostlarıdır dedeler. Bolca zamanları onların tecrübelerini torunlarına vermeleri hiç de zor olmasa gerek. Anne-babalarında bulamadıkları zamanı dedelerde bulmaktadırlar ve onların eğitiminde büyük rol oynarlar. Anne-babaların veremediklerini dedeler vermektedir. Dedelerin tecrübeleri, geniş zamanları olduğundan onları torunlarına vermekten çekinmezler. Onların geniş zamanlar torunlarının onlara daha yakın olmalarını sağlar. Dedeler hikâyeler-masallar anlatır, onlarla konuşur ve onları bir yetişkin gibi dinlemekten hiç yorulmazlar. Dedelerin böyle davranmaları torunlarının güzel ahlaklı yetişmesi, çevresiyle sağlıklı iletişim kurmasında lüzümlü olan davranışlardır. Bu davranışlar torunlarının eğitiminde de çok yardımcı olacak ve onları ileriye taşıyacaktır. Onların merhamet dolu kucakları ilerde çocukların da merhametli olmalarını sağlayacaktır.

5. LÜTFÜ SEYFULLAH'IN HAYATI VE ESERLERİ

Lütfü Seyfullah; Türk sineması,tiyatro oyuncusu, şair ve yazarı.Lütfü Seyfullah 1926 yılında Üsküp'ün “Dükkâncık” mahallesinde doğmuş ve çocukluk yıllarını bu mahallede geçirmiş. (Hayber, 2011, s.125) İlkokula Sırpça başlayan yazar Makedonya'nın işgal edilmesinden sonra, düzenli bir eğitim görememektedir. Toplama kamplarına alınan yazar Çekoslovakya'dan Almanya'ya götürülür. Toplama kamplarında çeşitli işlerde çalıştırılır. Tiyatro sanatçısı olan Lütfü Seyfullah, yüzden fazla oyunda çeşitli tipleri canlandırdı, birçok filmde rol alıp çeşitli dizilerde görev yaptı.

“1946'dan 1950'ye dek “Bahriyeli Assubay Akademisi”ni tamamladı. Bu zaman içinde çocukluğundan beri ilgi duyduğu tiyatroyu seçip, birçok tiyatro oyunlarda oynadı.1950 yılından sonra 40 yıl Üsküp Halklar Tiyatrosunda ve diğer tiyatrolarda profesyonel aktör ve rejisör olarak çalıştı.” (Seyfullah, 1996) Lütfü Seyfullah'ın tiyatro ve aktörlük sevgisi küçük yaşlarda başlamıştır. Tiyatrolarda canlandırdığı tipler onu yazmaya iter. Yazdığı oyunları, şiirleri ve kısa hikâyeleri Makedonya ve Kosova'daki çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanır. Katıldığı hikâye yarışmalarında ödüller alır. Lütfü Seyfullah'ın yayımladığı ilk kiptaplar tiyatro türündendir. Oyunlarından bazıları “Üsküp ve Priştine Türkçe Yayınları'nda” programa alınmış, bazıları ise Makedonca ve Arnavutça'ya çevrilmiş, bazıları ise çocuk dergilerinde yayımlanmıştır.

Emekliliğe ayrıldıktan sonra film çalışmalarına ağırlık verdi. Son yıllarında Feza Film ve TGRT yapımı filmlerle,televizyondizilerinde rol aldı. 2005 yılında vefat etti

Eserleri: 1980 yılında “Okul Tiyatrosu”, 1983 yılında “Küçük Nasrettin”, 1984 yılında “Üç Arkadaş” ve 1989 yılında “Aynada Varsan Sahnede de Varsın” şiir kitapları yayımlandı. En son eserleri “Küçüklere Şiirler” ve “Küçük Balıkçı” kitaplarıdır.

6. LÜTFÜ SEYFULLAH'IN “BABAM ÖĞRETMENDİ” HİKÂYESİ

Bir çocuk doğduğu günden itibaren ailesinin gözetimi altındadır. Çocuğun tüm sorumluluğu anne-babadadır. Onlar çocukları için her türlü fedakarlığa hazırdırlar. Bundan dolayı çocuklar için anne, baba önemli yer tutmaktadır. Anne, babadan sonra dede ve babaannenin yeri de küçümsenmemektedir. “Çocuk büyüklere karşı, içinde bulunduğu gelişme dersine göre duygular besler.” (Alendy, 1974, s.24) Evdeki aile çocukların konuşmasından, saymasından, gelişmesinden, kendi kişiliğinin oluşmasına kadar sorumludur. Ailedeki ilişki ne kadar iyi olursa, o kadar çocuğun gelişimi, yaşamı da iyi olacaktır. Çocuklar anne-babadan eksik kalan sevgiyi dede ve babaannede bulmaktadır. Aynı evde yaşayan ailelerde bu avantajlar bulunmakta ve anne-babadan eksik kalanları evin büyükleri tarafından tamamlamakta. Günümüzde çalışmak durumunda olan anne-babalardan oluşan tüm eksiklikleri ailenin büyükleri tamamlamakta, onların yetişmesinde olumlu katkıları bulunmaktadır.

Aile, yaşamı biçimlendiren, düzene sokan, en iyi şekilde güzelleştiren insanlardır. Anne baba, çocukları için birer hayat hazinesidir. Bu hazine diğer hazineler gibi değil, faydalandıkça azalması gerekirken, bu hazine çoğalıyor. Bilginin sonu olmadığı gibi, anne- babadan, aileden öğrenilen tüm olumlu bilgilerin de sonu yoktur. Aile arasında söylenenler, konuşulanlar, güzel hareketler yapılırsa çocuklar için en güzel resim olur.

"Hoş geldin babacığım! Dedi Can'ın annesi.

Hoş bulduk yavrum! Gidiyor musun?

Evet babacığım.

Can'ın annesi. Yeliz'i, Filiz'i, Oya'yı ve Can'ı öperek:

Hoşça kalın çocuklar! Dedenizi iyi dinleyi!"(Seyfullah, 2010, s.14)

Aile arası münasebetlerinde en önemli olanı sevgi ve saygının yeridir. Bazı zamanlarda anne-babanın yaşlılık döneminde onlara gösterilen saygı, sevgi ve güzel davranıştır. Bu güzel davranışlar evdeki çocuklara bir örnek olarak yansımaktadır. Aile arası selamlaşmanın nasıl yapıldığını, nasıl yapılması gerektiğini, aradaki sıcaklığın ne derece samimi olduğunu çocuklara bir örnek olarak vermektedir. Aşağıda çocukların olduğu bir ortamda selamlaşmanın bir örneği:

"Hoş geldin babacığım! Dedi Can'ın annesi."

Hoş bulduk yavrum! Gidiyor musun?

Evet babacığım!"(Seyfullah, 2010, s.14)

Babanın kızına karşı aynı şekilde cevaplaması ve selam vermesi, çocuklara yakınlığın ne derece önemli olduğunu anlatmasıdır. "Babacığım ve yavrum" aradaki yakınlığı, samimiliği ve sevgiyi temsil eden sözcüktür. Bu kelimeler ise selamlaşmanın nasıl yapıldığını ve önemini anlatmaktadır. Dedenin eve girişinde torununa karşı sevgisini selamla vermekte, torunun da dedesine aynı şekilde karşılık vermesi, aralarında sevginin olduğunu anlatmaktadır.

"Dede iki torunuyla Can'ların evine girer.

Dede torunlarıyla birlikte: Günaydın Can!

Can, günaydın dedeciğim!"(Seyfullah, 2010, s.14)

Aile fertleri çocuğa isimlerini söyletmeye çalışır, ama genelde bunu anne ya da baba başarır. Böylece çocuğa ilk sözünü öğretmiş olurlar ve küçük şeylerle başlar öğretme faslı. Kazanabilecekleri en güzel, en faydalı ve öğüt verici sözleri onlardan duyarlar. Çocuklara kurallar koyarlar, kurallara karşı gelseler bile onlara herşeyin öğrenmeyle başladığını anlatmaya çalışırlar. En güzel şeyleri beraber öğrenirler. Vakitlerinin çoğunu beraber geçirmeye ve öğretmeye çalışırlar.

"Aferin sana! Ya yedi dört daha ne eder, peki?

Eeee onu bilmiyorum dedeciğim. Babam on bire dek saymayı öğretmedi bana!"(Seyfullah, 2010, s.14)

Anne-babanın eksik bıraktığı bilgileri dedelerin tamalamasıdır.

"Can bir köşeye çekilip kibrit çöpleriyle oynamaya koyulur..."

Dede Can'a bakarak: ne yapıyorsun sen?

Can, kibrit çöpleriyle hesap yapıyorum.

Vay, vay!... Demek hem saymayı hem de toplamayı öğrendin öyle mi?

Akşam babam öğretti! dedi Can."

Öyleyse, ben sana toplama üzerinde birkaç soru soracağım, ister misin?

Sor dedeciğim!

Üç, iki daha kaç eder?

Beş dedeciğim!

Bravo, ya beş, üç daha?

Sekiz dedeciğim!"(Seyfullah, 2010, s.14)

"Büyüklerin çocuklarla ilişkileri iki yönde kendini gösterir: Bağlılık ve karşıtlık." (Alendy, 1974, s.18) Dedenin soru sorması hem eksiklikleri tamamlaması, hem de aradaki diyalogun daha güzel geçmesine vesile olmasıdır. Can'ın da büyük bir hevesle cevaplaması ondaki güveni sağlamaktadır. Aile içinde geçen bu diyalog Can'ın babasından öğrendiklerini dedesinden de aynı şekilde öğrenmesidir. Çocuklar aileden öğrendiklerini önemser ve değerli kılar. Çocuk birşeyler öğrendikçe, kendine olan özgüvenini kazanır. Başka bir deyişle kendini bulur. Dolayısıyla aile çocukları için bir yol belirleyendir. Anne kendi sıkıntılarını saklayarak, çocuğu ile ilgilenen kadar profesyonel, baba da kendini hiçe sayıp aileye siper olabilecek kadar cesurdur.

7. SONUÇ

“Babam Öğretmendi” adlı hikâye gerçek hayattan alınmıştır. Aile içindeki temel ilkelerden biri saygının olduğu ve sağlıklı ilişkilerde saygının zorunlu olmadığını sevgi ile anlatılmıştır. Bizim kültürümüzde saygı aşağıdan yukarıya gösterilen bir davranış olarak algılanmıştır. Ailenin bütünlüğü sevgiden geçtiği, çocuğun anne-babaya, anne-babanın çocuğa, çocuğun dedeye, dedenin çocuğa gösterdiği sevgiden oluşmaktadır. Bir çocuğun dededen gördüğü koşulsuz ilgi ve sevgiden bahsedilmiş. Küçük yaştan itibaren çocuktaki öğrenme isteği, öğretmenlik vazifesi almış olan dedenin öğreticiliğidir. İlişki ile iletişim aynı şey olmadığı, aynı ailenin üyeri olanlar, kaçınılmaz bir ilişki içinde oldukları anlatılmış. Aile bireylerinin gerçek anlamda iletişim kuruyor olmaları çok önemli olduğunu, ailedeki konuşma ve kendini ifade etme hakkına saygı göstermeleri işlenmiştir.

Türk toplumunda dedeler kültürü oluşturan ve gelecek nesillere aktaran insan olduğunu. Her insan içinde bulunduğu kültürden beslendiğini, etkilendiğini, kültürüne katkıda bulunduğunu ve sonraki nesillere kültürünü taşıdığını. Dedeler çocukları için örnek alınacak kahraman olduğunu. Aile fertleri arasındaki sevgi ve saygı ağırlıklı ilişkilerini hikâyemizde görmekteyiz. Dedenin bilgili kişiliği, sevimli biri olması çocuklar için eğlenceli ve eğitici biri olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak hikâyemizde kültür aktarımı ve değerler açısından çok önemli bir yeri olduğunu; sevgi, saygı ve aşklaekilen tohumları görmekteyiz.

Hikâyede kullanılan dil sade ve anlaşılır bir şekilde verilmiştir.

KAYNAÇA

- [1]Alendy, Rene (1974). Problem Çocuklar. İstanbul: Kıtış Yayınları
- [2]Devellioğlu, Ferit. (1996). Osmanlıca-Türkçe Ansiklobedik Lugat. 13.Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- [3]Hayber, Abdülkadir. (2011). Makedonya ve Kosova Türkleri. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- [4]Rot, N. (1988). Socijalna interakcija. Beograd: Naucna knjiga
- [5]Seyfullah, Lütfü (2010, Aralık 20). Babam Öğretmendi, Yeni Balkan Gazetesi.
- [6]Seyfullah, Lütfü. (1996). Küçük Balıkçı. Üsküp: Birlik Yayınları.
- [7]Türk Dil Kurumu. (1998). Türkçe sözlük (genişletilmiş baskı). Ankara: TDK.
- [8]Тоноски, Ѓорѓи. (2000). Социологија. Скопје: „АУРОРА“